ప్రథమ ముద్రణ: ఆగష్టు 1960.

ప్రతులు: 500

వెల

ఒక రూపాయి

ముద్రణ:

సాధనా ప్రింటరీ — హైదరాబాదు.

అంకితం

కన్నతల్లి

సయ్యమ్మకు

డా॥ శ్రీ దివాకర్ల వేంకటావధాని ఎం.ఎ., పి.హెచ్.డి.

రీడరు, తెలుగుశాఖ, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము,

హైదరాబాదు.

శ్రీ వేర్వారం జగన్నాథం ఎం. ఏ. గారు రచించిన ఖండకావ్య సంపుటిని చూచి ఆనందించితిని. ఇందు ముప్పది ఖండకావ్యములున్నవి. అందు పెక్కు అభ్యుదయ మార్గము ననుసరించునట్టివే. అన్ని కావ్యము లందలి భావములను గంభీరోదాత్తములై యున్నవి. కొన్ని వ్యంగ్య ప్రధానములై యుండుటచేత నాలోచించిన పిమ్మట కాని అర్థముకావు. కొన్ని కావ్యాలు కవి దేశభక్తిని, జాతీయ భావ సంపదను ప్రకటించు చున్నవి. బహురూపుల వేషాలు, ఆషాఢ పయోదం, మహావిష్ణువు మర ణం, దివాంధముల స్వగతం మున్నగు కావ్యాలు ఉదాత్తభావ బంధుర ములై మనోహరముగా నున్నవి. గేయములు సర్వత్ర ధారాశుద్ధి కల్గి పాడుట కనువై ఉన్నవి. భాష వ్యావహారికమును, పరభాషాపద సంపృ క్తమునయ్యు, ప్రసన్నమై మధుర మంజులముగా నున్నది. ఈ సంపుటి ఆకృతిని చిన్నదయ్యు కవి ముందు రచింపబోవు మహాకావ్యములకు మూదలగా నున్నది. గావుకేకలోని "ఔన్నత్యమును జూచి హర్షించ లేరు మరి, నాదీనతను జూచి నవ్వు కొందురుగాని" అన్నగేయం నన్ను చాల ఆకర్షించినది. ఇట్టివి అన్ని కావ్యములలోను బహుళముగా నున్నవి.

హైదరాబాదు
4—8—1960

దివాకర్ల వేంకటావధాని

శిరోమణి శ్రీ చెలమచర్ల రంగాచార్యులు

ఆంధ్రోపన్యాసకులు, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము,

హైదరాబాదు.

అనేక విధాలు మనస్తత్వాలు. కాలకూటమునైనను కంఠములో నొక్కుకొని కిక్కురు మనక ఊరుకోగలవారే కారు, వాయి పట్టినన్ని వాత వేసికొని గుటుక్కున మ్రింగి వాతాపిజీర్ణమని బొజ్జలు తడుముకొన గలవారు కూడ ఉన్నారు. మఱికొందఱ తీరు వేఱు. వీరిది వేవిళ్ళతీరు, ఇమిడ్చు కొనలేరు. అన్యాయమును దేనిని సహింపరు. అట్టి దానిని నిరోధించవలెనని ఆసింతురు, కాదు—ఆక్రోశింతురు. అట్టియెడ తమ అంతస్తు ఎట్టిదాయని కూడ వీరు చూచుకొనరు. అదియొక పొంగు! చిరంజీవి జగన్నాధము ఈ మూడవకోవకు చెందును.

వరంగల్లు కళాశాలలో నా విద్యార్థి. ఆ దశలోనే అన్యాయాలంటే ఆతడు పడుచుండిన ఆవేదన గుర్తించితిని. అందీయందని సాధనాలతో ఆనాడే ఆలాపింప సాగినాడు అన్యాయ పరులపై ఆక్రోశగీతాలు. ఈ చిచింద్రీ ఊరుకోదని నేనప్పుడే యనుకొంటిని. వచ్చిన యుద్యోగమును వద్దని పట్టుదలతో చదివి నెగ్గినాడు తెలుగు ఎం. ఏ. పరీక్షలో. పెద్ద చదువులు చదువుచున్నను లోపలి మంటల రవ్వలు లేచుచునే యున్నవి కాబోలు! అక్షరాల రూపు కట్టుకొని అంబరాని కెగసినవి. అవి ఈ ఖండిక యయినవి.

ముప్పది శీర్షికలు. భావవైవిధ్యముతో రచనయు పరుగిడ జూచినది కాని కాళ్ళ సత్తువయో! భావము గెలిచినది. మహోదయం - స్వా

తంత్ర్య గీతి-తన్మయత్వం-ప్రభాతాంజలి - పతాకారోహణము వంటివి జాతీయ భావ ప్రచురాలు. బహురూపుల వేషాలు-ప్లేటుఫిరాయింపు-అప శ్రుతులు మొదలైనవి స్వార్థపరుల కౌటిల్యమునకు లఘు టీకలు. 'మేల్కొన్న శవాలు' అనునది అనాథ సముద్ధరణలో ఆసించిన అమర రాజ్యమును చూపునది. దివాంధముల స్వగతం - ప్రసవ వేదన-వక్ర భాష్యం-లలో సున్నితమైన హాస్యము డెందమును పెదవులను కూడ విరి యింప కలుగుచున్నది. జాతి కోసం-శాంతి కోసం-భక్తి కోసం-ముక్తి కోసం-ఆహుతినై పోదునన్న యీ పిన్నవాని ఆశయము ఉదాత్తము కాదా? ఈ చిరంజీవి 'మనోరథాలు' సర్వసజ్జన మనోరథాలు. ఏ రచ యిత యైనను ఆసింప దగినవవియే. మాతృభాష మరాఠీ యైనను తెలు గులో ఎం. ఏ. పట్టమును పొంది చక్కని భావాలతో ఇట్టి రచనలు సాగించు నేర్పుగడించుకొనిన పేర్వారం జగన్నాథము నభినందింతును. చిరాయురభ్యున్నతుల నొంద నాశీర్వదింతును.

హైదరాబాదు
6—8—1980

చెలమచర్ల రంగాచార్యులు

శ్రీ కుందుర్తి ఆంజనేయులు

ప్రభుత్వ సమాచారశాఖ,
హైదరాబాదు.

మిత్రులు జగన్నాథంగారి కావ్యం ఆయన తొలి ప్రయత్నమను కుంటాను. అభిప్రాయం రాయడం నాకూ యిదే ప్రథమం. ఒక దశాబ్దం క్రితం వచ్చిన యువకవుల తొలి కావ్యాలతో పోల్చిచూస్తే, జగన్నాథం గారి రచన చాలా మెరుగ్గావుందని చెప్పవచ్చు. దీనికి కారణం యిటీవలి కాలంలో గేయ, వచన గేయ కవితా మార్గాలలో కలిగిన క్రమ పరిణామ వికాసం. దీని ప్రభావం వర్తమాన యువకవు లందరిమీదా వుంది.

అత్యున్నతమైన ఊహా శిఖరాగ్రాల కెక్కబోయి, భావ ప్రకటనా సామర్థ్యం లేక కాళ్లారి పడటంకంటె. — లేదా భావశూన్యతను కప్పి పుచ్చటానికి శబ్దాడంబరపు ముసుగులు వేసుకొని మోసగించడంకంటె, ఏనాటికైనా కవితలో యీ రెంటి సమన్వయమే ఉత్తమమైన మార్గం. ఈ సమన్వయం యీ కావ్యంలో చక్కగా కుదిరింది.

"వీడి మొఖం ఎన్నడైనా చూశాడూ చీకటిని?" అని గుడ్లగూబలు సూర్యుణ్ణి ఉద్దేశించి వెక్కిరింపుగా అనడం రమ్యంగానూ, వ్యంగ్యం గానూ వుంది. "మోసం కోరమీసాలు పెంచి దబాయిస్తున్నది పరిసరాలను" వంటి పంక్తులు బాగా చేయి తిరిగినవాడు వ్రాసినట్లున్నాయి.

ఈ కవి యితోధికంగా కావ్యరచనచేసి, ఆధునిక కవితా మార్గాల సువ్యవస్థీకరణ కృషిలో తోడ్పడతాడని ఆశిస్తాను.

హైదరాబాదు
7—8—1960

కుందుర్తి ఆంజనేయులు.

కృతజ్ఞతలు

అప్పుడప్పుడు నేను పత్రికలలో ప్రచురించిన గేయాలను ఇందులో సంకలితం చేశాను. ఈ కావ్యాన్ని ప్రచురించమని నన్ను ప్రోత్సహించి ఆర్థిక సహాయం చేసిన నా ఆ బాల్య మిత్రుడు శ్రీ చింతకుంట్ల వెంకట రామారెడ్డికి (కొత్తపల్లి. జనగామ తాలూక) నా హార్ధిక కృతజ్ఞతలు. గ్రంథానికి పీఠిక రాసి ఆంధ్ర సాహితీ ప్రపంచానికి పరిచయంచేసిన శ్రీ సి. నారాయణరెడ్డిగారికి నమోవాకాలు. గురువులైన శ్రీయుతులు ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం, డా॥ దివాకర్ల వేంకటావధాని, డా॥ బి. రామ రాజు, శిరోమణి చెలమచర్ల రంగాచార్యులు గారలకు భక్త్యంజలులు.

సుహృదయంతో అభిప్రాయాన్ని రాసిన శ్రీ కుందుర్తి ఆంజనేయులు గారికి నమస్సులు.

ఈ గేయాలను తొలుత ప్రచురించిన 'సంజయ', 'స్వతంత్ర' 'ప్రవంతి', 'గోలకొండ పత్రిక', 'తెలుగుదేశం' మున్నగు పత్రికా సంపాదకులకు కృతజ్ఞతలు. ఈ గ్రంథ ప్రచురణలో ఆదినుండి చివరి దాకా సహకరించిన మిత్రుడు శ్రీ జె. బాపురెడ్డికి ధన్యవాదాలు.

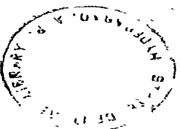
ఈ సంకలనాన్ని తమ కావ్యమాలలో చేర్చుకున్న 'నవ్యసాహితీ సమితి' వారికి అభినందనలు.

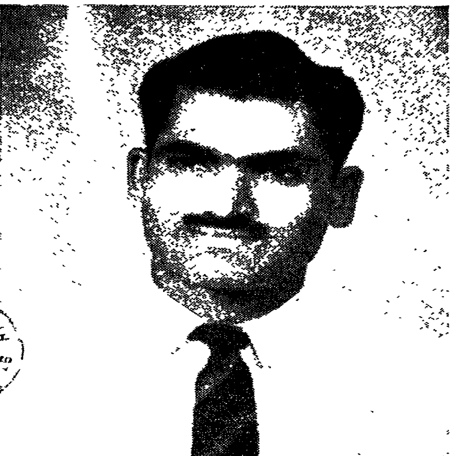
హైదరాబాదు
23—8—1960

పేర్వారం జగన్నాథం.

శ్రీ పేర్వారం జగన్నాథం

శ్రీ చింతకుంట్ల వెంకట రామారెడ్డి

ఆహుతి

జాతి కోసం
జనుల కోసం
కాగడానై
కాలి పోదును

ఖ్యాతి కోసం
నీతికోసం
అగ్నికీలల
నారగింతును

శాంతి కోసం
సమత కోసం
హృదయ సౌధపు
గదుల గూల్తును

ప్రగతి కోసం
జగతి కోసం
పావుకోళ్లుగ
బ్రతుక నేర్తును

భక్తి కోసం
ముక్తి కోసం
కప్పురమునై
కరిగిపోదును

ఎక్స్ రే కళ్ళు

లోకాల పోకడల
లోతులను కన్నాను
లోతు లోతులు వెదకి
పాతరలు త్రవ్వాను
పాతరలు త్రవ్వాను

మూగ గొంతులు చేయు
సైగలకు అర్థాలు
పరికించి వికసిత
భాషలను నేర్చాను
భాషలను నేర్చాను

వెలుగు నీడల మధ్య
కల తారతమ్యాల
రాసులుగ విడదీసి
త్రాసుతో తూచాను
త్రాసుతో తూచాను

మానవాంతర మనో
వల్మీకములలోన
విష నాగు లాడుకొను
గుస గుసలు విన్నాను
గుసగుసలు విన్నాను

వక్ర భాష్యం

దైత్యారికి పట్టపగలు
దయ్యమొకటి పట్టినదట
మంత్రకాండ్రు మురవైరికి
యంత్రాలను కడుతోండ్రట

ఈశానుడు తిరిపెమెత్త
ఇల్లిల్లూ తిరిగిననూ
పాసిపోయిన అన్నమైనను
పరమ శివునికి దొరుకలేదట

వాణీపతి కలం బట్టి
వ్రాద్దామనుకొనే సరికి
పాళి కాస్త విరిగిపోయి
ఫాలం జారి పోయిందట

"జనభారం మోయలేక
జగద్వలయం క్రుంగుతోంది
మరో పంది యవతారం
మహావిష్ణువెత్తాలని"
కొక్కొరొక్కో కోకోయని
కోడొక్కటి కూసిందట

మనోరథాలు

దేవతా శిఖరాగ్రమ్ముల
దీప్తితోడ వెలుగొందియు
మాసిపోయి మరుగున పడు
మల్లియనై పోవాలని
కోర్కొక్కటి కలదు నాకు

విశ్వానికి సందేశం
వినిపించిన కవివర్యుని
పాతపడగ అరిగినట్టి
పాళినయ్యిపోదామని
కోర్కొక్కటి కలదు నాకు

స్వాతంత్ర్యపు సమరంలో
సమసినట్టి వీరునికై
ఆనందపు బాష్పాలను
హర్షముతో రాల్చునట్టి
వీరమాత కన్నీరుల
బిందువునై రాలాలని
కోర్కొక్కటి కలదు నాకు

ప్రసవవేదన

అణువు ప్రసవిస్తోందట
వస్తారా చూసొద్దాం !
గర్భంలోనున్న శిశువె
గడియారం గంట కొట్టకముందే
"నరవాసన భరించలేను
నరవాసన సహించలేను"
అని అరిచిందట

నిండుచూలాలు అణువుకు
ప్రొద్దులు నిండాయట
ప్రసవ వేదన భరించలేక
ఆయాసం పడుతోందట

మంత్రసానులు గుసగుసలు బెడుతూ
అణుగర్భం పగులదీసి
పసిగుడ్డును తీయాలని
ప్రసవగృహంలో
ప్రయత్నం సాగించేందుకు
హడావిడిగా తిరుగుతోండ్రట

నాటువైద్యులు గాబరాపడుతూ వచ్చి
చేయిబట్టి చూస్తుంటే
నాడిదొరకడం లేదట

లేట్‌గా వచ్చిన లేడీడాక్టర్లు
ఆపరేషన్ చేయండి
అమ్మవు బ్రతుకదని
హోప్‌లెస్‌గా పెదవులు విరిచారట

జ్యోతిష్కులప్పుడే
కలం కాగితాలు బట్టి
లెక్కలు కడుతోండ్రట
పుట్టబోయే ఘడియ సరిగా
మూలానక్షత్ర మగునట

'శాంతి' పేర సంతర్పణ
జరుగాలని చెప్పారట
మూలకున్న ముసలి వైదికులు
పిలుపు కొరకు చూస్తోండ్రట

బాలెంతరోగం నయమై
అమ్మవు బ్రతికి బట్టకడుతుందో!
పుట్టబోయే శిశువుకు
ఏం పేరు పెడుతారో!!
ఇంతకూ
పుట్టబోయే పసిగుడ్డు
ఎవరిపోలె ఉంటుందో!!!

ఎవరి కొరకే

అత్యున్నత హిమగిరి శిఖరాగ్రంపై
నివసించే ఫాలాక్షుని
పటు కుటిల భ్రుకుటి ఘటిత నిటలాక్షం నుండి
ఏలా పుట్టెను—
భీకర జ్వాలా మాలా కీలలు!

శరచ్చంద్ర చంద్రికాధవళ కిరణ
రుచుల మించు
పయః పయోరాశి గర్భంలో
ఏలా జనియించెను—
సర్వలోక భస్మంకర కాలకూటము!

అఖిలలోక సమ్మోహన
జలధారా పాతంచే
బీడుబడ్డ భూదేవిని
సుందర నందన వన సమమొనరించే

ఘనా ఘన ఘోర గంభీర
ఫెళ ఫెళార్భటులలో
ఏలా సంభవించె——
ప్రళయకాల దావానల సన్నిభ
ఆభీలాగ్నిగోళ సంఘమ్ములు?

రాతియుగం నుండి, నేటి
రాకెట్ దాక నడిపించిన
మానవ మేధాయంత్రంనుండి
ఏలా ఉద్భవించె——
మానవ మారణ హోమ సమిధలుగా
అణ్వస్త్రపు టాయుధాలు?

మహోదయం

మహోదయం మహోదయం
మహాజనులకిది శుభోదయం
స్వతంత్రజాతికి నవోదయం
స్వారాజ్యలక్ష్మికి యుగోదయం

మ్రోడుబారిన తరులశాఖలు
మోసులెత్తెను కిసలయాలతో
ఎండిపోయిన బీడులం బడి
నిండు నదములు పొంగిపారలెను

బండబారిన కఱకు గుండెల
పాలవెల్లులు పొంగులెత్తెను
అగ్నికీలల తీక్ష్ణరేఖల
అంచులందున అమృతమొల్కెను,

పంజరమ్మున నున్న చిలుకకు
పసిడి రెక్కలు మొలిచివచ్చెను
తిమిరమయమగు పథములందున
తేజరిల్లెను దీపకాంతులు

మండిపోయెడు ఎదల లోపల
బొండుమల్లెలు విరియబూసెను
సుప్త జన హృదయాంతరమ్ముల
సుస్వరాలతో వీణ మ్రోగెను

మూడు రంగుల ధ్వజము నింగిని
ముట్టునట్లుగ పైకి లేచెను
ప్రజల జీవన రంగమందున
విజయనర్తకి నృత్యమాడగ
ఘల్లు మనియెను కాలియందెలు
ఝల్లు మనియెను కవుల గుండెలు

మహోదయం మహోదయం
మహాజనులకిది శుభోదయం

స్వాతంత్ర్య గీతి

స్వాతంత్ర్య దిన మహో
స్వర్ణోదయమ్మందు
నా హృదయ మృదు మధుర
నవనీత వాహిని
వరదలై సాగింది
వాగులై పారింది
ఒడుదొడుకు లేకముగ
ఉప్పొంగి పోయింది

పంట చేలను జూచి
పరవళ్ళు తొక్కింది
కర్షకావళి గాంచి
కలకలా నవ్వింది
జలజలా రావముతో
జగమంత నిండింది
మిన్ను మన్నేకముగ
మిడిసిపడి ఎగిసింది

కోటి కిన్నెరలట్లు
మీటింది తన గళము
మూగ గొంతుల తోటి
ముచ్చట్లు పెట్టింది
శిథిల దేహాములందు
జీవమ్ము నింపింది
అన్నార్తులను బిలిచి
కన్నీరు తుడిచింది
కరకుబండల పైన
కాలూని నడిచింది

నందికేశుడు తోక
నాడించి నట్లుగా
కైలాస శిఖరాన
ఖండ పరశువు గాంచి
కొండ రాచూలి తల
కొప్పు జారిన యట్లు
స్వర్లోక గంగవలె
సాగింది సాగింది
సాగుతూ సాగుతూ
సంద్రముగ మారింది

సాగర సంగీతం

నాగార్జున సాగరమిది
నాగార్జున సాగరమిది
ఆంధ్రదేశ సంపదలకు
ఆలవాలమైన చోటు
ప్రతి ఇంటను రాసులతో
బంగారం పంచిపెట్టు
రైతన్నలు గరిసెలలో
రతనాలే నింపుచుంద్రు
పల్లెటూరి జనం హర్ష
బాష్పాలను రాల్చుచుంద్రు

ఈ కొండ చరియలో
ఈ గండు శిలలలో
గలగలా రావాల
అలల ముంచెత్తేటి
కృష్ణమ్మ నడకలో
కృష్ణమ్మ రూపులో

నాగార్జునుని శాస్త్ర
నాదాలు వినిపించు
నాగార్జునుని బోధ
నామృతము కనిపించు

ఏనాటిదీ కొండ
ఏనాటిదీ కృష్ణ
తెగని బాంధవ్యాలు
విడని చుట్టరికాలు
శాతవాహన ఆంధ్ర
చక్రవర్తులు గూడ
ఇక్ష్వాకు వంశాది
క్షితిపాలు రెందరో
కాలవాహిని లోన
కరిగి పోయిన యట్లు
కఠినశిలలే కరిగి
కదలి పోవుచునుండె

ఇచ్చోటనే బౌద్ధ
భిక్షువుల స్థూపాలు
ఇచ్చోటనే వికృత
శిథిల శాసనమ్ములు

తొలగిపోయిన వైభ
వోన్నతుల జూపించు
మరచిపోయిన లోతు
చరితలను వ్రాయించు

బుద్ధదేవుని పాద
పూజ సల్పిననాటి
సంఘారామమ్ములు
సాగరమై పోవును
పాత రాళ్ళను వీడి
జాతి సంపద బాసి
కదలలేకున్నాను
వదలి రాకున్నాను
శిలలలో నేనొక్క
శిలనయ్యి పోయాను

నాగార్జునసాగర మిది
నాగార్జునసాగర మిది.

బహురూపుల వేషాలు

బహురూపుల వేషాలకు
బాగుపడగ లేవురా!
స్వ స్వరూపమేదో చూపి
సరదారువు కావలెరా!
పది ఏండ్లకు ముందు నీవు
పగటి దొంగవై యుంటివి
అది కాస్త ముదిరినాక
ఆత్మీయత మంటగలువ
కక్షగట్టి జాతీయుల
కాల్చివేసి మసి యొనర్చు
రాక్షస మూకలకపు డ
ధ్యక్షుడవై నిలచినావు
రోజులు మారీ రాజుల
'పోజీషను' మారిననూ
పైశాచిక విలయ నాట్య
భంగిమలను మాన వీవు
'లాలూచి' ని వీడలేక
'లాల్చి' యొకటి బిచ్చమెత్తి
అచ్చమైన ఖద్దరుతో
వచ్చినావు మోసగింప

ప్లేటు ఫిరాయింపు

నీకు సీటెట్లు వస్తుందో చూస్తానుగా!
అసలు ఓటెవరు వేస్తారో కంటానుగా!

ఒకనాడు మా రుధిర నాళముల పెకలించి
మెకమువలె పీల్చావు పిప్పిగా జేశావు

క్రూరమగు రక్కసుల కండగా నిలిచియు
ఘోరమారణహోమ మొనరించితివి నాడు

గుండెలే తడియారి గ్రుడ్లు తేలేసితే
మెండుగా మాపైన నిప్పులను జల్లావు

ఆలుబిడ్డలు జావ బేలలై పోతేను
జాలిలేకాయింత దీనులను గాల్చావు

నేటి వ్యవహారాల్లో బేరాలు కుదురక
ప్లేటుమార్చి నీవు దీటుగా వచ్చావు

నాటి గాయాలింక మాన లేదిప్పటికి
బూటకపు గారడీ నిలువబో దెప్పటికి

అపశ్రుతులు

ఇకపాడకు నీపాటను
పెకలించకు రాగాలను
ఇకపాడకు నీపాటను
పకపకమని నవ్వుదురంత

పాటలోని ఆంతర్యం
బైటబడెను ఊరుకొమ్మ
పాటలోని మాధుర్యం
పరికించితిమోయి బాబు

బేజారై నీపాటకు
వీనులన్ని గడలుబట్టె
విసిగి విసిగి నీపాటకు
తుసిగిలబడి పోయినాము

క్రొత్తవీణ చేతబూని
బొత్తిగానె రూపుమార్చి
మేళవించి శ్రుతులన్నియు
మీటుచుంటి విపుడు తిరిగి

ఇందులోను క్రొత్తలేదు
ఇదిసైతం పాతపాటె
ఇందులోను ఏమున్నది
ఇదిసైతం రసహీనం

నిలుపవోయి పుణ్యముండు
నీకబ్బదు గాంధర్వం
ఆపవోయి నీపాటను
కోపమేల దయచేసి

తన్మయత్వం

నాజాతి చరితలను
నాపూర్వ గాథలను
ఏవిధము వ్రాయాలి ?
ఏతీరు పాడాలి ? ?
కలము నడుపగలేను
కంఠమెత్తగ లేను

నా ఆంధ్ర సంస్కృతిని
నా తెలుగు వెలుగులను
ఏవిధము లిఖియింతు ?
ఏతీరు కీర్తింతు ??
కలము సాగుట లేదు
గళము చాలుట లేదు

నవ్యాంధ్ర రాష్ట్రాన
దివ్య దీపాలతో
ముక్కోటి నాప్రజలు
ఒక్క వేదికపైన

నిలుచుండి భారతికి
నీరాజనము లెత్త
నా మేను పులకించి
నన్ను ముగ్ధుని జేసె

నా పురా వైభవ
ప్రాపకము లొకసారి
విద్యుల్లతలవోలె
విప్పారి మెరవగా
తన్మయత్వము చేత
తబ్బిబ్బు పడిపోతి

ఏవిధము వ్రాయాలి ?
ఏతీరు పాడాలి ? ?
నాజాతి చరితలను
నాపూర్వ గాథలను

ఆత్మార్పణం

నేనొక కర్షకుడనే నైతే—
అంబుదాలు తొంగిచూడ
నటువంటి సహారాలో
నందన వనముల నాటియు
నయనోత్సవ మొనరింతును

నేనొక విజ్ఞానినే నైతే—
మనస్పర్థలు బలిసిపోయి
మానవత్వం చచ్చిపోతే
'ఆటం'లో అమృతంతీసి
అమరత్వం చేకూరుస్తాన్

నేనొక మాంత్రికుడనే నైతే—
నాగరకత పేరు చెప్పుక
నాట్యమాడే మాగదయ్యం
కేకబెట్టగ గొంతు బిసికి
నాకలోకపు దీప్తి నిత్తును

నేనొక కవిరాజునే నైతే—
వేవెలుంగు లీనునట్లు
విశ్వకీల వెలుగుటకై
నారుధిరము నంత పిండి
ధారబోతు తైలముగా

భిన్న రాగాలు

దినకరుని మధ్యాహ్న
తీక్ష్ణాతపము జాడ
రేరాజుకేమెరుక
రేల శ్వాసలు దప్ప ?

కలువ పూవుల నృత్య
గానముల సోయగము
భాస్కరుం డేమెరుగు
పగటి ఆర్పులు దప్ప ?

కోకిలమ్మల మధుర
కూజితమ్ముల బాణి
శిశిరమ్ము కేమెరుక
జీర్ణ గళములుదప్ప ?

అణుబాంబు విషదంష్ట్రి
లవనినంతను విపుల
ప్రేతభూమిగ మార్చి
భూతాలతో నింపు

సని బుద్ధుడేమెరుగు
"అష్టపథి" యే తప్ప ?

పీతాల పంపకపు
బేరాలు కుదురక
నాయకమ్మన్యులు, వి
నాయకులుగా మారి
ప్రజల నెత్తుటి కూడు
భుజియింతురని నేడు
బాపూజి కేమెరుక
ప్రవిమలాత్మయె తప్ప?

దగ్ధకంఠము

మా యింటి మల్లెచెట్టు
విరగబూసినట్టి పూలు
ననుజూస్తూ వెక్కిరిస్తు
వెటకారంగా నవ్వాయి

తొట్టెలోని పాపాయిని
ముద్దులాడబోవుసరికి
కెవ్వుమనుచు కేక వేసి
మొగము త్రిప్పుకున్నాడు

గేయమొకటి వ్రాయాలని
కలముబట్టి కూర్చుంటే
బల్లమీది సిరాబుడ్డి
క్రింద జారి ఫెడేలు మన్నది

అడుగంటిన ఆశయాలు
అణగారిన ఆశలతో
రోడ్డుప్రక్క చెట్టునీడ
దీనంగా నిలుచుంటే

ప్రభంజనం వీచి నాదు
పైన దుమ్ము గప్పింది

గమ్యమేదో చేరాలని
స్టేషన్ దాక వెళ్ళేసరికి
'లేట్' అయింది జీవితాన
'ట్రెయిన్' దాటిపోయింది

ప్రభాతాంజలి

అదిగదిగో అరుణబింబ
ముదయించెను తూర్పుదిక్కు
సుప్రభాత సుమనోజ్వల
సురుచిర కాంతులు చిమ్మెను

మలయానిల మంద మంద
వలయమ్ములు సంభ్రమింప
నామానసమందేదో
నవతా భావము పూసెను

మూడుకోట్ల జాతీయుల
ముడివేసితి నన్నట్లుగ
తెలుగుధ్వజం తిరిగి నేడు
వెలుగులతో పరుగులతో
నాదేశపు నడిగడ్డన
నాటుక, రెపరెపలాడుచు
అంబరమును చుంబించగ
అంజలి ఘటియింతు నేను

తిరోగమనం

మానవ మేధస్సునుండి
హాలాహలం పొంగుతోంది
మానవ మేధస్సులోన
కోలాహలం జరుగుతోంది

మానవ మానసక్షేత్రం
సంగ్రామ కురుక్షేత్రం
మానవ మానసక్షేత్రం
నిటలాక్షు తృతీయ నేత్రం

మానవ మస్తిష్కంలో
అణువులు ప్రసవిస్తున్నయ్
అణువణువున మహాశక్తి
అవతారం పొందుతోంది

మానవమేధస్సు తోలు
గప్పుకుంట నంటున్నది
మానవ మేధస్సు పచ్చి
నరమాంసం మెక్కుతోంది

సాధోపరి భాగాల్లో
సంసారం వద్దంటోంది
కొండ గుహల చీకట్లో
ఉండిపోద మంటున్నది

కాళ్ళువిరిగిన వేటకుక్క

కట్టలను, గుట్టలను
త్రెంచింది, త్రుంచింది
వరదలై, వాగులై
ఏరులై సాగింది
దక్షిణ కొరియా ప్రజా
వాహినీ ఉప్పొంగి
మిన్నంటి పారింది
మన్నంత నిండింది;

కొరియా ప్రజా వాహి
నికి తలయొగ్గి "త్వమే
వ శరణమ్మ"ని నాడు
సింగ్మన్రీ—

లక్షలాదీ ప్రజల
రక్తాన్ని పీల్చియూ
దాక్షిణ్యమే లేక
కుక్షినింపిన ప్రభుత

ఎదిరించి పోరాడి
దక్షిణ కొరియా ప్రజలు
కాళ్ళువిరిగిన వేట
కుక్కగా జేశారు
సంకెళ్ల బంధించి
పండ్లూడదీశారు

హంత్యలూ, దోపిళ్లు
చెరసాల బందీలు
గావించి, రెండవ
నరకాసురుని బోలు
సింగ్మన్రి పీఠాన్ని
పెకలించి వేశారు
పీక నులిమేశారు

ఎదిరి శక్తిని తెలిసి
కొనలేక సింగ్మన్రి
డాలు బల్లెం బట్టి
కదనాని కురికాడు

జనశక్తి మేల్కొంది
పోరుకై కదిలింది

జనశక్తి కదిలింది
నిజశక్తి జూపింది

నిజము కనుగొన్నాడు
నిబ్బరము వదిలాడు

పాచికలు పారవను
కొన్నాడు సింగ్మ్రని

కొరివితో తలగోకు
కొనుటగా తలచాడు
డాలు బల్లెం వీడి
దాసోహమన్నాడు

కండ కావర మంత
కరిగింది అన్నాడు

ఆషాఢ పయోదం

సాగిరావే మేఘమాలా!
రాగరంజిత జలదమాలా!

ఏడ బుట్టితి వీవు
ఏడ బెరిగితి వీవు
ఆషాఢ మేతెంచ
నంబరము నెక్కితివి
ఏ తల్లి ముత్యాల
చీర కొంగును బట్టి
తడబడుచు అడుగులిడి
నడయాడ నేర్చితో
అలనాటి మా కాళి
దాసు దౌత్యము నెరపి
అలకాపురము కేసి
వార్త జేర్చితి వీవు

నీవు నడిచెడు బాట
నీవు దిరిగెడు చోట
పాషాణములలోన
పంచదారలు పండు
జీర్ణ దేహములందు
జీవనాడులు పొంగు

భగ్న జీవులలోని
అగ్నికీలల గాంచి
జాలిగుండెను విప్పి
జార్చేవు కన్నీరు

మాట పెగులని దీన
మానవావళికొరకు
బిట్టుగా నరిచేవు
పిడుగులను రాల్చేవు

జగతికిని సాయమ్ము
జరుప నీ కాయమ్ము
కర్పూర కళికగా
నర్పణము జేసేవు

మనిషిలో లేనట్టి
మరులు నీలో గలవు
సాగిరావే మేఘమాలా!
రాగరంజిత జలదమాలా!

పతాకారోహణము

ఎగిరింది ఎగిరింది మూడు వన్నెల జండ
నింగినంటే దాక ప్రాకింది జండ

అమృత భాండము కొరకు
అమరేంద్రు గెలుచుటకు
ఖగనాథు డంబరము
కెగసిపోయినయట్లు

అంజనీతనయుండు
సంజీవి దెచ్చుటకు
లంఘించి మింటిపై
పొంగి లేచినయట్లు

పాలసంద్రము త్రచ్చు
వేళ సంభ్రమముతో
క్షీరాబ్ధిలో నుండి
సిరి లేచినట్లుగా

హిమగిరీంద్రుని పట్టి
సుమమాలికలు చుట్టి
ఈశాను తలపైకి
విసిరి వేసినయట్లు

స్వాతంత్ర్య భారతపు
జనవరిరువదియారు
నాటి వేడుక గాంచి
నాకమ్ము దిగివచ్చి
సురభామినులు మింట
చరియించినట్లుగా

ఇంటింటి కొక జండ
హృదయమే ఉప్పొంగ
ఎగిరింది ఎగిరింది మూడువన్నెల జండ
నింగినంటేదాక ప్రాకింది జండ

మహావిష్ణువు మరణం

శ్రీ మహావిష్ణువుకు
'సుస్తీ' చేసిందట
టెంపరేచర్ నూట ఆరు
డిగ్రీలకు పెరిగిందట
ధన్వంతరి తనచేతి క్రింది
కంపౌండర్‌ను పంపి
బిల్లు చెల్లిస్తేనే ఇకముందు
మందులు ఇవ్వడం జరుగుతుందని
కబురు చేశాడు

ధనాధిపుని దగ్గరకు
అప్పుకని లక్ష్మీదేవిని
పంపిస్తే—
పాత బకాయీల ప్రసక్తి తెచ్చి
చిల్లి గవ్వైనా దొరకదని
మొగమాటం లేకుండా
త్రిప్పి పంపాడు

గరత్మంతుడు
తన నెలజీతం అడగడానికి

ఛైం ఎప్పుడు చిక్కుతుందానని
తొంగి తొంగి చూస్తూ
కాచుక్కూర్చున్నాడు

వైకుంఠంలో
ఏమూల చూసినా
గుసగుసలు ప్రారంభమయ్యాయి
పొలిటికీపియనులు
అత్యవసర సమావేశాలు
ఏవో జరుపుకుంటున్నారు

స్వర్గలోకంలో
ఊర్వశీనృత్యానికి
రావలసిందిగా
ఇంద్రుడు అందరికీ
ఆహ్వానాలు పంపించాడు

వచ్చే రావడమే నారదుడు
ఛాన్స్ కొట్టేశావని
అభినందనలు తెలిపి
ఇంద్రుని సరసనే కూర్చున్నాడు
తుంబురుని విషయం ఆలోచిస్తూ

బృహస్పతి పంచరత్నాలతో
ప్రారంభమైంది సభాకార్యక్రమం

ఆనాడు బ్రహ్మదేవునిచే
సృష్టింపబడినవారంతా
మహదానంద సంభరితులూ
అష్టైశ్వర్య సంపన్నులూంగా
అవతరించారు భూలోకంలో

నాటిసాయంత్రం కైలాసంలో
మహానటుని నాట్యం
చూచివస్తున్న దేవతలు
అపూర్వంగా ఉందని
పొగడుతున్నారు

తెల్లవారి—
'మహావిష్ణువు మరణం'
అన్నవార్త రేడియో
బ్రాడ్‌కాస్ట్ చేసింది

మరునాడు—
సంతాప తీర్మానాలతో
కవికుమారుల శ్రద్ధాంజలులతో
పెక్కుచోట్ల సభలూ
సమావేశాలు జరిగినట్లు
పతాక శీర్షికలతో
పత్రికావార్త

దినచర్య

బ్రతుకుటిరుకు బాటలోన
తుమ్మచెట్లు మొలిచినాయి
బ్రతుకు పూలతోటలోన
ముండ్లపొదలు పెరిగినాయి

మరలిపొండి మరలిపొండి
మరోదారి చూసుకోండి
మరోతోట నాటుకోండి

గుడ్లగూబలు పట్టపగలే
క్రొత్త రాజ్యాంగాన్ని విరచిస్తున్నాయి
విషనాగులు బుసలుకొడుతూ
కొసతోకలపై ఆడుతున్నాయి

కర్కశాలు, కార్పణ్యాలు
గూళ్ళు కడుతున్నాయి
కొటారు కొమ్మలపైన
వృద్ధజంబుకాలు గద్దెనెక్కి
ప్రారంభించాయి ఉపన్యాసాలు

మండూకం గళంనొక్కి
మ్రింగబోవు కాలభుజంగాన్ని
తన్నుకపోయింది గద్ద

వానకాలం గనుక వస్తే
ఆకలి తీరుతేలాగని
చీమలు చేర వేస్తున్నాయి తిండికని

ప్రస్తుతానికి ఏమీ దొరకడం లేదని
పస్తులున్న పిచ్చుకలు
ఏడుస్తున్నాయి మరో ప్రక్క

చిలుకలు, కోకిలలు
పదవులకు రాజీనామాలు చేసి
పికెటింగ్ ప్రారంభించాయి

ఉదారులు, దేబెమొగాలు
నల్లద్దాల బోనులో
చిక్కుకపోయారు

మోసం కోరమీసాలు పెంచి.
దబాయిస్తున్నది పరిసరాలను
అధికారుల హస్తముద్రలు
అమ్ముడుబోతున్నాయి అంగట్లో

మలేరియా బీమారీలకు
మందులు 'ఫ్రీ' గా
పంచిపెడుతున్నాయి దోమలు
చెప్పేదేమున్నది భాయీ
దినమంతా ఇదే లడాయీ

మేల్కొన్న శవాలు

శవాలు మేల్కొంటున్నయ్
శవాలు లేచి నిల్చుంటున్నయ్
శవాల్లో జీవకళలు తొంగిచూస్తున్నయ్
చిత్రంగా లేదూ ?

గాలీ వెల్తురులు లేని
గదిలోపల మూయబడ్డ
కూడూగుడ్డా లేని
గోరీల్లో దాచబడ్డ
శవాలు నిటారుగా నిల్చుంటున్నయ్
వొళ్లువిరిచి నడుస్తున్నయ్
శవాలు మాట్లాడుకుంటున్నయ్

యుగయుగాలుగా
భూవలయంలో పాతిపెట్టబడ్డ
కళేబరాలు గుసగుసలు ప్రారంభించినై
పుడమిగర్భం చీలుస్తూ
ఒక్కటొకటే బయటపడుతున్నయ్

త్రుప్పుపట్టిన తలలకు
చీకాయపొడి రాస్తున్నయ్
బూజుబట్టిన కళ్లు
భ్రష్టుతో దులుపుకుంటున్నయ్
శరీరాన్ని చితగ్గొట్టిన
రాంబందులను బట్టి
నిర్దాక్షిణ్యంగా పీక్కుతిన్న
"కరటకదమనకు" లను బట్టి
ఉరిశిక్షలు వేస్తున్నయ్

ఈ ప్రాంతానికంతా
అధినాథులమని
బింకంగా తిరిగిన సైతానులను
కొరడాలతో కొడుతుంటే
పొలిమేరలుదాటి
'పశ్చిమానికి' దౌడుతీస్తున్నయ్

కళేబరాలన్నీ సమావేశమై
మనుస్మృతులకు మానవత్వానికి
క్రొత్తవ్యాఖ్యానాలు వ్రాస్తున్నయ్

కొత్తనిర్వచనాలిస్తున్నయ్
చాణక్యుని రాజనీతిశాస్త్రానికి
సవరణలు తీసుకవస్తున్నయ్
శ్మశానాన్ని సమతాచిహ్నంగా
శాంతినికేతనంగా మారుస్తున్నయ్
చిత్రంగాలేదూ ?

వీడ్కోలు సందేశం

చంద్రలోకం చేరడానికి
సాగిపోయే మానవా ?
అర్జీ ఒకటున్నదోయి
ఆలకించి వింటావా !

గతచరిత్ర గాథలన్ని
వెతికిచూస్తె ఏమున్నది
ప్రతినిత్యం చిచ్చులతో
ప్రళయసమర సంఘర్షణ

తాజమహాల్ ఒకనాటికి
బూజుబట్టి పోవుననుచు
సింధునదీ లోయలోని
శిథిలాలే నిరూపించు

కత్తులతో కంచెనాటి
కలకాలం మనదలచిన

అస్సీరియ, బాబిలోనియ
వైభవోన్నతు లేమైనవి

ఎఱ్ఱకోట బురుజుమీద
ఎగిరిన పతాక లెన్నో
రారాజుల విజయానికి
రాలినశీర్షము లెన్నో

జనహృదయం నెదిరించిన
జనహృదయం పీడించిన
షెహెన్షాల సుల్తనతులు
తుగులక్కుల హుకూమతులు
చరిత్రనుండి నిష్క్రమణం
జరుపక తప్పిందికాదు

రాతియుగంనుండి నేటి
రాకెట్ దాక నడిపించిన
మానవుడా! చరిత్రగతిని
ఆవృత్తం కాసియకు

ప్రాక్తనకర్మబలంచే
రావణసంతతి వారలు

ముస్సోలిని హిట్లరులూ
ఉదయింతురు సుమా యచట

పిత్రార్జిత విజ్ఞానం
విషతుల్యం కానీయకు
మానవచరిత్ర గతిలో
కానరాని చీకటిగదిలో
మూల్గుతున్న కళేబరాల
నోదార్చుట నేర్చుకో

జయం జయం జయం నీకు
జయం జయం మానవుడా!
సాగింపుము సాగింపుము
చంద్రలోక జైత్రయాత్ర!

గొప్ప కేక

నాలక్ష్యమును చేర
నన్నుబోనివ్వండి
నాదారి నన్నంటి
నడుచుకోనివ్వండి

మార్గమునకొక లక్ష్య
మంటు ఉండకపోదు
గమ్యాన్ని చేరగల
గట్టినమ్మకముంది

దయచేసి నాకడ్డు
దారిలో నిలువకుడు
విన్నవింతును మీకు
తిన్నగాబోనీండి

మాటిమాటికి నన్ను
మాటలనబోకండి

కూర్చున్నచోటనే
గోతులను త్రవ్వకుడు

నామంచి చెడులతో
ఏమంత పని మీకు
పెద్దగా నన్నెదో
ఉద్ధరించినయట్లు

ఔన్నత్యమును జూచి
హర్షించలేరుమరి
నాదీనతనుజూచి
నవ్వుకొందురుగాని

నగ్నదృశ్యాలు

పేలిపోయిన మొగములందున
పాలవెల్లులు పొంగగలవా?

కాలిపోయిన వల్లరులలో
పూలగుత్తులు పూయగలవా?

దగ్ధజీవుల ఎదల లోపల
స్నిగ్ధరేఖలు మొలువగలవా?

క్రుద్ధమానవ మానసమ్మున
దుగ్ధబిందువులొలుక గలవా?

మూగగొంతులు స్వరముగలిపిన
రాగములు వినిపింపగలవా?

నిగళబంధిత పదయుగమ్ములు
నగరవీధులు తిరుగగలవా?

నిశ్చలాంబుధి ఉరస్థలిపై
నీటితుంపురులెగయగలవా?

పొగలుచూరెడు కుడ్యములపై
నగిసిబొమ్మలు నిలువగలవా ?

క్రుంగు గుడిసెల నీలినీడలు
కోటగోడలు ప్రాకగలవా ?

చావుబ్రతుకుల సందెలందున
శాంతిబేరాల్ సాగగలవా ?

దివాంధముల స్వగతం

అరెరే! అప్పుడే తెల్లవార్తోంది
అందుకే కండ్లపై మసకలు క్రమ్ముతోన్నై

ఇదంతా మేమెరక్కుండానే జరుగుతోంది
ఎవడిచ్చాడీఅధికారం సూర్యుడికి?

తీర్మానాలు ఖరార్నామాలేమైనా ఉన్నాయా
ఆకాశంపై యథేచ్ఛగా విహరించడానికి?
తెల్లవారడం మాకు ప్రాణసంకటమని
వీడికి బుద్ధుండవద్దూ?

ప్రజాభిప్రాయమూ
దేశాభ్యుదయమూ అన్నీ మరిచి
మజాచేస్తున్నాడేం వీడి తెలివి తెల్లవార?

'డెమోక్రసీ' లో 'మైనారిటీ' లక్కూడ
హక్కులరక్షణకు అభయమివ్వబడునన్న
ప్రాథమికసూత్రాలే ఎరుగడేం దొంగవెధవ?

ఇంతకూ మాకు సైతం 'మెజారిటీ' లేదనా
పెద్దపిట్టలు, దోమలు, నల్లులు

కోటానుకోట్ల గబ్బిలాలు
నరవాసన సహించని తీతువుపిట్టలు
వీండ్లంతా మాకోటిలోనివాళ్ళే
అంతాకలిసి "ఫూథర్డ్ మెజారిటీ"

ఆహా! చీకట్లంటే ఎంతమనోహరం!
ప్రకృతితల్లి ఉరముపైని
నీలికాంతమణిహారం
వీడిమొఖం ఎన్నడైనచూశాడూ చీకటిని?

ఇదంతా నియంతృత్వం నిరంకుశత్వం
కాదంటేమేకపోతు గాంభీర్యం
ఇట్లైతేఅవుతుంది 'డెమోక్రసీ ఫేయిల్'
త్వరలోనే 'మ్యాగ్నాకార్టా' లిఖింపజేస్తాం

అరే కండ్లు పూర్తిగా కానరావేం!
వీడిదౌర్జన్యం మండిపోనూ!
అప్పుడేనెత్తిపై కెక్కాడేమొ
ఊఁ కానీ! సుఖదుఃఖాలు రెండూ
కావడికుండలేకదూ
బిస్మిల్లా ఇబ్రహీమాన్
పాహిమాం పాహిమాం

వేదన

ఈయాత్రి చిరకాలం
ఇలాగే సాగుతుందని
ఎదలో భ్రాంతిపడినాను

ఆనందమగ్న మానసుడనై
స్వప్నలోకాలలో
తేలిపోయినాను

నాపథాన నేటివరకు
విషమ ఝంఝానిలములా
వీచలేదు
వక్రిగతులులేవు
అడ్డదారులు లేవు
కఠిన కంటకాకీర్ణ మార్గమా
కానెకాదు
పాలరాతితో వేసినరాచబాట

ఈపథము
అలాగే సాగిసాగి

ఆగిపోయెను
బహుజనాకీర్ణ
మధ్యశృంగాటకమున
దారితోచదు
చూపించువాడు లేడు
పలుకరించడు—
పిలిచినపలుకడెవడు

ప్రొద్దుదిరుగుడు
పూవులాంటి జనుల
త్రొక్కిసలాట మధ్య
కాలు నిలుపుటకైన
కాసంతచోటు లేదు

తిరిగిపోవుదమన్న
అదికా.స్త—
వన్ వే ట్రాఫికంట
దారిజూపించు
దరిజేర్చుకొనుము స్వామి !

నివేదన

నాజీవితంలో
'సైరన్' మ్రోగింది నేడు
నాజీవితానికి
'సడెన్ బ్రేక్' పడింది చూడు

నిరాశానిస్పృహాలు నాలో
కళ్ళెంవిడిచిన తురంగంలా
కడలిలోని తరంగంలా
రాజమార్గంగుండా ఉరికే
రాజుగారి మోటారుకారులా
రావణాసురుడు పంపిన
బంగరులేడిలా
అంతులేని వేగంతో
గంతులువేస్తున్నయ్

మంచులా ముద్దకట్టిన జీవితం
మందాకినిలా ప్రవహించడానికి

మిడుతలవలె దంచెత్తే
నిర్భరనిరాశా నిస్పృహాలు
మాడిపోయి మసిబొగ్గుగ
మారునట్లు నాఎదలో
ఆరిపోని చిరుదివ్వెను
వెలిగింపుము నాస్వామీ.

